

FORRÁSKÖZLÉS

Időkapszulák szöveges emlékei
a veszprémi várból¹

KARLINSZKY BALÁZS

A veszprémi várban jelenleg folyó, több épületre kiterjedő felújítások gazdag régészeti leletekkel bővítették a várról rendelkezésünkre álló tudásunkat. Ezzel párhuzamosan a műemléki előírásoknak megfelelően minden épületre kiterjedő alapos építéstörténeti kutatások folytak és folynak, amelyek összegzik és nem egy esetben helyesbíthetik az – akár történeti-szakmai – köztudatban is meggyökeresedett tudásmorzskákat.

A Veszprémi Érsekség 2022. augusztusának és szeptemberének elején két várbeli templomban megtalált időkapszuláról adott hírt. A ferences templom időkapszulájának felfedezése váratlan esemény volt, a székesegyházban elhelyezett okmány azonban ismert volt. Ádám Iván kanonok a székesegyházról írt monumentális munkájában és a Veszprémi Hírlapban írt cikkében is megemlékezett erről.² Az alábbiakban forrásközlésként adjuk közre a megtalált időkapszulák szöveges emlékeit.

1. A székesegyház időkapszulájában talált szöveg:³

Anno Reparatae Salutis MCMX, feliciset gloriosi regiminis Imperatoris et Regis Apostolici Francisci Josephi I anno sexagesimo secundo, Suae Sa-

¹ A forrásközlés az NFKFIH 134806. számú („OTKA K”) pályázat keretében készült.

² „A zárókőbe (a szentély episztola oldalán lévő régi ülőkében) helyezték el a restauráció okmányát, aláírva az összes püspökök és kanonokok által.” ÁDÁM, 1912. III. 522. o. „Azután befejezték az oltárok fölszentelésének szép, mély értelmű és megható szertartását, miközben a szentély jobb oldalán levő csúcsívesen faragott keretű üregbe, amelyet a templom egyik régi emlékeként találtak meg a falban s restauráltak, elhelyezte Hornig püspök a templom zárókövét, alája pedig a templom fölszenteléséről szóló okiratot.” Veszprémi Hírlap, 1910. okt. 9. A templom fölszentelése. 2. o.

³ Nyomdai irat kézirat, két hasábra szedett aláírásokkal. Az időkapszulában elhelyezték még az egyházmegye 1909. évi névtárát is: Schem. 1909.

Neosoliensi,⁶ Ottocar Albensi,⁷ Joanne Csanadiensi⁸ Dioecesanis, porro Ludovico Rajner⁹ Episcopo consecrato Cidyessensi et Canonico Strigoniensi, praesentibus et manus adjutrices iis, quo infrascripti:¹⁰

- + Carolus Veszprémiensis
- + Wolfgangus Neosoliensis
- + Ottocaris Albaregalensis
- + Joannes Csanádiensis
- + Ludovicus tit. Cidyessensis

Augustinus Jánosi¹¹ electus Episcopus et Praepositus Major

Dr. Josephus Fejérvári¹² praelatus, canonicus

Dr. Julius Rédey¹³ praelatus, canonicus

Augustinus Néger¹⁴ protonotarius, praelatus, canonicus custos

+ Colomannus Kránitz¹⁵ Episcopus Cymaeensis

⁶ Radnay Farkas (1848–1935): besztercebányai püspök (1904–1935). 1919-ben a csehszlovák hatóságok kiutasították az országból és Sümegen, Rott Nándor veszprémi püspöki palotájában élt ezt követően.

⁷ Prohászka Ottokár (1858–1927): székesfehérvári püspök (1915–1927).

⁸ Csernoch János (1852–1927): csanádi püspök (1908–1911), később kalocsai (1911–1912), majd haláláig esztergomi érsek.

⁹ Rajner Lajos (1842–1920): 1886-tól esztergomi kanonok, 1906-tól felszentelt cidyessusi püspökként Vaszary Kolos esztergomi érsek segédpüspöke.

¹⁰ Megjelent a Veszprémi Hírlapban a következő fordítással együtt: „Az Üdv MCMX., I. Ferenc József császár és apostoli király boldog és dicsőséges uralkodásának 62., X. Pius pápa őszentsege uralkodásának 8. esztendejében, október 4-én keddi napon, ez a veszprémi székesegyház, mely Szent Mihálynak, az égi seregek vezérének tiszteletére van emelve, fölszenteltetett Károly jelenlegi veszprémi püspök által, a főoltárba tétetvén Szent Pius és Victorius vértanúk ereklyéi, a többi négy oltárt fölszentelvén Farkas besztercebányai, Ottokár székesfehérvári, János csanádi megyéspüspök urak, továbbá Rajner Lajos cidyessai fölszentelt püspök és esztergomi kanonok, jelenlétvén és segédkezővén alulírottak.” Veszprémi Hírlap, 1910. okt. 9. A templom fölszentelése. 2. o.

¹¹ Jánosi Gusztáv (Ágoston) (1841–1911): veszprémi nagyprépost (1909–1911), a székeskáptalan rangban első tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 128. o., PFEIFFER, 1987. 124–125. o., STRAUZ, 1930. 48–50. o.

¹² Fejérvári József (1834–1911): veszprémi olvasókanonok (1909–1911), a székeskáptalan rangban második tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 125. o., PFEIFFER, 1987. 99–100. o.

¹³ Rédey Gyula (1849–1921): veszprémi éneklőkanonok (1909–1911), a székeskáptalan rangban harmadik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 137. o., PFEIFFER, 1987. 181–182. o., STRAUZ, 1930. 50–52. o.

¹⁴ Néger Ágoston (1838–1919): veszprémi órkanonok (1909–1911), a székeskáptalan rangban negyedik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 135. o., PFEIFFER, 1987. 166. o.

¹⁵ Kránitz Kálmán (1841–1935): székesegyházi főesperes és hántai prépost (1909–1911), cymaei címzetes püspök 1907-től, a székeskáptalan rangban ötödik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 132. o., PFEIFFER, 1987. 146–147. o., STRAUZ, 1930. 52–54. o.

Dr. Stephanus Rada¹⁶ praelatus, canonicus
 Desiderius Káuzli¹⁷ canonicus, rector Seminarii
 Paulus Péller¹⁸ abbas canonicus
 Dr. Dionysius Molnár¹⁹ abbas, canonicus
 Joannes Ádám²⁰ abbas canonicus
 Dr. Georgius Simon²¹ abbas, canonicus
 Dr. Leopoldus Árpád Várady²² Episcopus electus Sebenicensis, canonicus
 Julius Reiner²³ abbas, canonicus
 Dr. Victor Radványi²⁴ secretarius episcopalis Veszprimiensis
 Dr. Ludovicus Vegele²⁵ notarius consistorii
 Ladislaus Szántó²⁶ vicearchidiaconus, parochus
 Augustinus Pacha²⁷ canonicus, episcopi Csanádiensis secretarius
 Julius Sinkó caeremoniarius episcopalis
 Ladislaus Velics SJ²⁸
 Aloysius Vizota²⁹ secretarius episcopalis Albaregalensis

¹⁶ Rada István (1854–1927): zalai főesperes (1909–1911), a székeskáptalan rangban hatodik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 137. o., PFEIFFER, 1987. 179–180. o.

¹⁷ Káuzli Dezső (1855–1942): somogyi főesperes (1909–1911), a székeskáptalan rangban hetedik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 128–129. o., PFEIFFER, 1987. 130–132. o.

¹⁸ Péller Pál (1837–1918): pápai főesperes (1909–1911), a székeskáptalan rangban nyolcadik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 136. o., PFEIFFER, 1987. 171–172. o.

¹⁹ Molnár Dénes (1843–1927): segesdi főesperes (1909–1911), a székeskáptalan rangban kilencedik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 134. o., PFEIFFER, 1987. 159–160. o.

²⁰ Ádám Iván (1844–1928): veszprémi mesterkanonok (1906–1911), plébános (1906–1916), a székeskáptalan rangban tizedik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 121. o., PFEIFFER, 1987. 67–68. o.

²¹ Simon György (1863–1945): veszprémi mesterkanonok (1907–1911), a székeskáptalan rangban tizenegyedik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 139. o., PFEIFFER, 1987. 185–186. o.

²² Várady Árpád Lipót

²³ Reiner Gyula (1841–1916): veszprémi mesterkanonok (1909–1916), a székeskáptalan rangban tizenkettedik tagja. Vö. KARLINSZKY, 2021. 138. o., PFEIFFER, 1987. 182–183. o.

²⁴ Radványi Viktor (1873–1943): Hornig Károly püspök titkára, a veszprémi Károly- (Feltámadt Üdvözítő-) templom igazgatója 1907-től 1919-ig. Vö. KARLINSZKY, 2016. 130. o., PFEIFFER, 1987. 180–181. o.

²⁵ Vegele Lajos (1880–1947): szentszéki jegyző, iktató és püspöki levéltáros 1907-től. PFEIFFER, 1987. 1071–1072. o.

²⁶ Szántó László (1865–1921): az Egyházmegyei Nyomda és a veszprémi Szent Anna-templom korábbi igazgatója (1901–1907), somogysámsóni plébános, a marcali esperesi kerület alesperese. PFEIFFER, 1987. 966. o.

²⁷ Pacha Ágoston (1870–1954): Csernoch János csanádi püspök titkára, csanádi kanonok. DIÓS-VICZIÁN, 2005. 413. o.

²⁸ Velics László SJ (1852–1923): 1887-től Kalksburgban jezsuita szerzetes-tanár. <http://jezsuita.hu/nevtar/> (A letöltés időpontja: 2022. szept. 14.).

²⁹ Vizota Alajos (1872–1938): Prohászka Ottokár püspök titkára. TAKÁCS, 2010. 261. o.

Desiderius Szlabey³⁰ cooperator

Josephus Takács³¹ director gymnasii et rector Domus e Scholarum Piarum

A főpásztori trón mögül előkerült két üvegcsében lévő írárok.

1. b.³²

Báró Hornig Károly Veszprémi megyés püspök

Isten nevében

Ezen Szent Mihályról nevezett székesegyház legutóbb nagy átalakításon ment keresztül, 1907. ápril 2-án kezdődött meg a bontás és 1910. okt. 4-ikén szenteltetett fel.

Tervező műépítész Aigner Sándor, Budapest.

Építést végrehajtó építőmesterek Horváth Sándor, Csomai [Csomay] Kálmán³³ veszprémi lakosok.

Építés vezető Fabb Károly k. kőműves mester aki az egész építést vezette.

Ácsmester ifj. Bognár János, Veszprém.

Rézműves Volfram [Wolfram] János, Veszprém.

Eternit fedő Hatsek Sándor [Hatschek Lajos], Budapest.

Kőfaragó Seenger Béla, Budapest.

Kőfaragó pallér és oltár állító Graf Ferencz, Budapest.

Asztalos munka készítő Ruprecht Sándor [Ruprich Károly], Budapest.

Asztalos munka készítő Ribarszki [Ribárszky] Győző, Budapest.

Lakatos Kiss Sándor, Veszprém.

Lakatos Farkas Lajos [Farkas Gyula], Budapest.

Festő ornamentika Steinheizer és Götber [Steinhäusl és Kölber], Budapest.

Alak festő Szirmai Sándor [Szirmai Antal] tanár, Budapest.

Burkolat lerakó Meloces [Melocco Péter] Budapest.

Állvány készítő kőműves Bujdosó Mihály, Veszprém.

Veszprém, 1910. augusztus 31.³⁴

³⁰ Szlabey Dezső (1882–1967): veszprémi karkáplán (1909–1904), majd sekrestyeigazgató és alkántor. PFEIFFER, 1987. 992. o.

³¹ Takács József SchP (1848–1920): a veszprémi piarista iskola igazgatója és a rendház rektora (1884–1912). LÉH-KOLTAL, 1998. 381. o.

³² Kézzel, tintával készített irat.

³³ A felsorolt szakemberek költségvetése, számlái és nyugtái fennmaradtak a Veszprémi Főegyházmegyei Levéltárban, a székesegyház átépítésének dokumentumai között. VFL I.4.1.d. I. sorozat, 13. doboz. Vö. POTZNER–VARGA 2011. Szögletes zárójelben jelöltük a mesterek nevét a maguk használta formában; azonosításuk, javításuk a levéltári dokumentumok alapján történt.

³⁴ Érdemes figyelni arra, hogy a szöveg datálásakor már pontosan lehetett tudni a későbbi felszentelés időpontját.

2. A veszprémi ferences (Szent István-) templom időkapszulájában talált szövegek kronológiai rendben

2.a.³⁶

Nagy tűzvész 1909. év április 2-án éjjel ½ 11 órakor a várban.³⁷ Hét nagy ház pusztult el. Öt kanonikális lakás, a papnövelde épülete, ahol a tűz keletkezett, és a mi zárdánk. A nagy viharban menthetetlenül a tűz martalékává lett az összes hét ház tetőzete. A zárdánk templommal és toronnyal együtt leégett, a harangok pedig elolvadtak. Nagy csapás volt a zárdánkra. De a szegények Atyja, ki nem hagyja el a benne bízókat, megnyitotta a híveknek nemcsak szívét, hanem ereszényét is és lehetővé tette a templom és kolostor helyreállítását. A templom és a zárda 1910. év április 12-én tető alá került, mely a költségvetés szerint 36 000 koronába került. A vállalkozó-mester Horváth Sándor veszprémi építész volt. A templom belseje ki lett festve Juhari Károly nyitrai templomfestő által 4123 koronáért, ennek befejezte után egész új orgona építetett 4200 koronáért. Az orgonát Angster József pécsi orgonakészítő³⁸ csinálta. Az egész építkezés 1911. augusztus hó végére teljesen befejeztetett, csak a torony építése maradt 1912. évre, miután annyi költséggel nem rendelkezett a zárda. A toronyépítést, mely ezelőtt a templom homlokzata fölött állott, Fabb Károly veszprémi építőmester

³⁶ Nyomdai irat égésnyomokkal, kéziratossal betoldásokkal, aláírással. A dokumentum sora kívüli, térítésmentes restaurálásért köszönet illeti Budapest Főváros Levéltárát: Dr. Kenyeres István igazgatót és P. Holl Adrien állományvédelmi főosztályvezetőt és a dokumentumok restaurálását végző szakembereket: Dr. Orosz Katalin, Szabó Mónika és Tóbi Klára főrestaurátorokat.

³⁷ A veszprémi tűzvész 1909. ápr. 2–3. éjjel pusztította el a vár számos épülete mellett a ferences templom tornyát. *„A barátok harangja lezuhant, de nem törte át a templom boltozatát, hanem elolvadt; a templom teteje, fatornya leégett, az öröklámpa lezuhant, de magában a templomban nem történt baj. Brucker Celesztin atya idejekorán átvitte az Oltáriszentséget a kegyesrendiek templomába.”* Veszprémi Hírlap, 1909. április 4. Óriási tűzvész Veszprémben. 2. o. *„Az égő-repülő zsarátnokok hamarosan meggyújtották a szent-ferencrendiek házának tetejét, amely egyszerre három helyen is kigyulladt s pár perc alatt az egész tető s a templom lángokban állott. Recsegett-ropogott a száraz faszindely, s még jobban növelte a tűzesőt. Vészesen búgnak a harangok minden templomban; a barátok égő templomában is szólnak; addig húzta a két minisztránszgyerek, míg a harangkötelek leégve kezükben nem maradtak. Nem sokára a torony leroskad s hatalmas gömbje és keresztje az utcára zuhant, a harangok pedig leolvadtak.”* Veszprémi Hírlap, 1909. április 11. Tűz éjszakája... 5. o. A tűz pusztításáról szóló korabeli híradásokra lásd Varga Tibor László írását a 30–49. oldalakon!

³⁸ Angster József 1867-ben nyitotta meg Pécssett orgonakészítő műhelyét, amely az ország egyik leghíresebb és foglalkoztatott üzeme lett. Az 1953-as államosításig működő üzem több mint 1300 orgonát és harmóniumot készített, többek között a kalocsai, a kassai, a pécsi és a szegedi székesegyházak, illetve, a budapesti Szent István-bazilika részére. SOLYMOSI, 1983.

vállalta el 17 000 koronáért. A torony alapkövetétele 1912. március 26-án ünnepélyesen ment végbe, melyet méltóságos Kránitz Kálmán felszentelt püspök és a zárda Syndicusa³⁹ végzett. Az alapkövetétele a hívők sokaságának jelenlétében; szolgáljon Isten nagyobb dicsőségére s a hívők lelki üdvére, földi és örök boldogságuk előmozdítására. Az alapkövetételéről szóló okmány, mely a torony falazatába helyzetett el, a következőképp szól:⁴⁰

Okmány

Az Úrnak 1912. évében dicsőségesen uralkodó Szentséges Atyánk: X. Pius pápa és apostoli királyunk I. Ferencz József uralkodása, Vaszary Kolos⁴¹ esztergomi érsek és Magyarország prímása idejében, L. Báró Hornig Károly megyéspüspök⁴² és a szerzetesrendünk Rendfőnöke: P. Ozorai Izidor⁴³ kormányzása alatt történt. Ez időszert a zárda tagjai voltak: P. Meszes Polikárp⁴⁴ zárdafőnök, P. Tislerics Theodóz⁴⁵ vicarius, P. Fehér Márton⁴⁶ és P. Herczeg Károly. Fráterek: Fr. Gorisek Didac szakács,⁴⁷ Fr. Csányi Aquilin orgonista⁴⁸ és Fr. Pál Lucián szabó.

A lelki testvérület (Confrater)⁴⁹ tagjainak névsora:

Nagyméltóságú L. Báró Hornig Károly megyéspüspök. – Méltóságos Dr. Rédey Gyula nagyprépost. – Méltóságos Néger Ágoston, Őszentsége házi főpapja, apostoli protonotárius. – Nagyságos Káuzli Dezső kanonok, papneveldei rector. – Nagyságos Péller Pál kanonok. – Nagyságos Ádám Iván kanonok, plébános. – Nagyságos Dr. Molnár Dénes kanonok. – Nagyságos Dr. Simon György kano-

³⁹ A mariánus ferenceseknél a kolostorok konfráter rendű gazdasági ügyintézője.

⁴⁰ Kézzelel írt betoldás: „A Kereszt a toronyra 1912. év július 8-án tétellett fel, melyet Meszes Polikárp házfőnök nagy közönség jelenlétében megáldott. A Kereszt magassága 2 méter, a gömb 75 cm, az átmérete 65 cm.”

⁴¹ Vaszary Kolos Ferenc OSB (1832–1915): 1891–1915 között esztergomi érsek, prímás, bíboros. BERKÓ–LEGÁNYI, 1987. 9. o., 88. o.

⁴² A szó utólagos kézírásos betoldás.

⁴³ P. Ozorai Izidor István OFM (1851–1915): 1900 és 1912 között rendfőnök. WEISS, 1978. 149. o. (2831. sz.).

⁴⁴ P. Meszes Polikárp József OFM (1842–1921): a veszprémi ferences zárda főnöke volt 1899–1917 között. WEISS, 1978. 132. o. (2488. sz.).

⁴⁵ P. Tislerics Teodóz József OFM (1841–1917): az 1913-as ferences sematizmusban már vicariusként említve. WEISS, 1978. 211. o. (4052. sz.).

⁴⁶ P. Fehér Márton Antal OFM (1832–1916). WEISS, 1978. 53. o. (870. sz.).

⁴⁷ Fr. Gorisek Didák Ferenc OFM (1862–1913). WEISS, 1978. 62. o. (1083. sz.).

⁴⁸ Fr. Csányi Aquilin József OFM (1866–1936): „szorgos adománygyűjtő a templomfelújítás idején”. WEISS, 1978. 34. o. (487. sz.).

⁴⁹ A szerzetesrendek mellett működő világi és papi személyek, tiszteletbeli rendtagok.

nok. – Nagyságos Reiner Gyula kanonok.⁵⁰ – Nagyságos Rosos István kanonok és egyházmegyei főtanfelügyelő.⁵¹ – Nagyságos Róthy Mihály c. kanonok, kislódi esperes-plébános.⁵² – Főtisztelendő Bauer József városzlódi plébános.⁵³ [Kéz-
zel:] Méltóságos dr. Békefi Remig zirci ciszterci apát.⁵⁴ – Méltóságos dr. Rada István praelatus kanonok. – Nagyságos Halbik Cziprián Szent Benedek rendi apát.⁵⁵

Világiak:

Nagyságos Hallósy Imréné szül. Kránitz Gizella úrnő. – Tekintetes dr. Kerényi Károly nyugalmazott főorvos, neje szül. Szentgály Ernesztina és gyermekei. – Tekintetes Schreiner E. János úr, veszprémi [káptalan]⁵⁶ jószágkormányzója és gyermekei: Szidónia, Ferencz, Károly és György. – Tekintetes dr. Kőszeghy József úr, veszprém-káptalani alapítványi ügyész, neje szül. Papp Szidónia úrnő és gyermekei: Emília, Vilma, László, Mária, Szidónia, Irén és Józsa. – Tekintetes Pöschl Béla úr, a veszprémi káptalani urodalom intézője, neje szül. Hordóssy Matild és fiuk: Béla. – Tekintetes Dr. Mihályfi József enyingi ügyvéd úr és neje. – Tekintetes Molnár Antal küngösi nagybirtokos úr és neje. – Tekintetes Molnár Miklós küngösi nagybirtokos úr és neje. – Tekintetes özvegy dr. mosonyi Ruttner Sándorné, szül. Pataky Matild úrnő és gyermekei: Kálmán és Mária. – Tekintetes Tuza Terézia úrhölgy.

Veszprém, 1912. március hó 30.

Meszes Polikárp
zárdafőnök⁵⁷

⁵⁰ Reiner Gyula (1841–1916): 1909-től veszprémi kanonok. Vö. KARLINSZKY, 2021. 138. o., PFEIFFER, 1987. 182–183. o.

⁵¹ Rosos István (1849–1919): 1911-től veszprémi kanonok. Vö. KARLINSZKY, 2021. 138. o., PFEIFFER, 1987. 184. o.

⁵² Róthy Mihály (1842–1925): kislódi plébános 1874–1915 között, tb. kanonok 1901-től, 1912-től a városzlódi kerület esperese. 1909-től veszprémi kanonok. PFEIFFER, 1987. 883–884. o.

⁵³ Bauer József (1840–1924): városzlódi plébános 1874–1916 között. 1909-től veszprémi kanonok. PFEIFFER, 1987. 270–271. o.

⁵⁴ Békefi Remig József OCist (1858–1924): 1911–1824 között zirci apát. TAKÁCS, 1913. o.

⁵⁵ Halbik Ciprián Gáspár OSB (1840–1927): 1894–1927 között tihanyi apát. BERKÓ-LEGÁNYI, 1987. 10. o., 96. o.

⁵⁶ A papír itt megrongálódott.

⁵⁷ Az aláírás kézzel.

2.b.⁵⁸

1932 július havában a toronyjavítást végezték Bognár Kálmán kőműves és ácsmester, ifj. Molnár István bádogos mester, Fejes László ácssegéd, Kapronczay Gyula bádogossegéd, Völler Zsigmond ács tanonc, Drexler Lajos kőműves tanonc, Gáspár István, Berecz Antal kőműves tanonc.

2.c.⁵⁹

Pax et Bonum!

Ferences templomunk tornyán a kereszt föltetett (mint a mellékelt okmány is bizonyítja) 1912. július 8-án.⁶⁰ Teljes húsz esztendeig állott a Szent Kereszt jele tornyunkon téli viharban, nyári orkánban, esőverésben és napsütésben! Az

⁵⁸ Kézzel, ceruzával írt feljegyzés.

⁵⁹ Kézzel, tintával készített irat.

⁶⁰ A templom alapkövének letételéről: „Értesítés. A helybeli szent Ferencrendiek templomtornyának alapkő letétele március 30-án délelőtt 10 óraker ünnepélyesen fog végbemenni, melyre a keresztény híveket meghívja a zárdafőnökség.” *Veszprémi Hírlap*, 1912. márc. 24. Értesítés. 4. o. A keresztfelhelyezéséről: „A veszprémi szent-ferencrendiek templomtornyának építése jelentékenyen halad előre. A múlt hétfőn tették fel a toronyra keresztet. Jelenleg a bádogos munka, végzése van folyamatban. A torony szép arányaival kezd kibontakozni. Összbenyomásról azonban csak a végleges befejezés után mondhatunk véleményt.” *Veszprémi Hírlap*, 1912. júl. 14. A veszprémi szent-ferencrendiek templomtornyának... 5. o.

utolsó években azonban a kereszt tartógerendája megkorhadott, s így a szél erős nyomására a kereszt elferdült. Attól lehetett tartani, hogy egy vihar majd váratlanul lesodorja s épületben és emberekben nagy kárt tesz! Hogy ez megelőztesék, a veszprémi zárda jelenlegi házfőnöke: Főtisztelendő Horváth József atya⁶¹ nagy költséggel a tornyot állványoztatta, a tartógerendát megújította s a keresztet kitataroztatva gömbjével együtt régi helyére visszaállította a Megfeszített Jézus nagyobb dicsőségére, mindnyájunk örömére és épülésére 1932. július 7-én Szent Cirill és Metód püspökök ünnepén.

A föntiek hitelül:

P. Deák Szulpic⁶² vikárius s.k.

2.d.⁶³

Dicsőség a magasságban Istennek!

Békesség a földön a jóakarató embernek!

A torony 1932 évi júl. 7-én feltett keresztjét és vörösréz gömbjét⁶⁴ 1946 évi febr. 19-én éjjel dühöngő vihar⁶⁵ lesodorta. Ennek oka kettős volt. Az egyik: a királyfa fenyőfából volt. A víz behatolását megakadályozó reá szerelt tölcészerű védőrész forrasztás hiányossága folytán a királyfa beázott és korhadásnak indult. A másik ok: az 1939–45-iki világháború utolsó szakában Veszprém városát is ért bombatámadások következtében a rézgömböt bomba repeszdarabok ütötték át, lövések is érték a királyfát.⁶⁶ Ellenállását ez még inkább meggyöngítette.

A kereszt és a gömb ezen okmánnal együtt (mellékelve az idevonatkozó korábbi okmányok) 1946. okt. 5-én lett a toronyba feltéve. A költségek 1500 – ezerötszáz – forintot tesznek ki. (A pénz értékének korunkban való gyakori ingadozása miatt tájékoztatásul jelzem: az összeg egy jó minőségű és kielégítő tehozamú 5-6 éves tehén árának felel meg).

⁶¹ P. Horváth József Tamás OFM (1874–1944): 1925-től veszprémi házfőnök. WEISS, 1978. 81. o. (1476. sz.).

⁶² Deák Szulpic János OFM (1894–1967): az 1932-es ferences névtárban nagykanizsai plébánosként és gvardiánként szerepel, az 1935-ös névtárból azonban hiányzik. Schem. 1930. 49. A balatonalmádi plébánia honlapja szerint 1934–1936 között káplán volt a helyi Szent Imre-plébánián. <https://almadiplebania.hu/plebanosok> (a letöltés időpontja: 2022. szept. 14.).

⁶³ Kézzel, tintával készített irat.

⁶⁴ Lásd a 2.c. dokumentumot!

⁶⁵ 1946. február. 18–19-én országos vihar pusztított. RÉTHLY, 1948. 288. o.

⁶⁶ A torony fedélszékének közepén elhelyezkedő oszlop.

Ezen időben Szentegyházunkat XII. Pius pápa⁶⁷ kormányozza. Magyarország hercegprímása Mindszenty József⁶⁸ esztergomi érsek, az anyaszentegyház bíbornoka. Veszprém egyházmegye főpásztora Dr. Bánáss László⁶⁹ apostoli kormányzó, egyben debreceni prépost-plébános.

Rendtartományunk provinciálisa: Dr. Burka Kelemen.⁷⁰ A rendház ez idő szerinti tagjai: P. Gulyás Gellért⁷¹ házfőnök, P. Scheirich Bonaventura⁷² kiérdesült tartományfőnök, P. Weisz Mihály⁷³ vicarius, P. Erős Alajos⁷⁴ hitoktató, Vajda Benjamin, Kővágó Márk, Karlovics Ottó, Tóth Gaudenc testvérek.

Országunk államformája: Köztársaság. 1946. évi febr. hó 7-én alkotta meg a Képviselőház az erre vonatkozó törvényt⁷⁵ népszavazás nélkül. A köztársasági elnök: Tildy Zoltán.⁷⁶ Az államvezetés a demokrácia elvén áll. Legfőbb tétele: az emberi jogok biztosítása; ami evangéliumi tanítás. Adja Isten, hogy szellemben is átvegye az evangéliumot a Mi Urunk Jézus Krisztus dicsőségére és az emberi nem boldogítására.

A torony kereszt renoválását Fű Ferenc III-ik rendi lakatosmester végezte fiai: Ferenc és Attila segítségével. A rézműves munkát Havasi Lajos látta el. Az ácsmunkát Fejes László képesített ácsmester és Hornung Mihály ácssegéd, a bádogos munkát: Viczena Lajos végezte Lajos és György nevű fiaival.

In Cruce salut!

P. Gulyás Gellért
házfőnök

⁶⁷ XII. Pius (1876–1958): pápa (1839–1958).

⁶⁸ Mindszenty József (1892–1975): veszprémi püspök (1944–1945), esztergomi érsek (1945–1974).

⁶⁹ Bánáss László (1888–1949): veszprémi apostoli kormányzó (1945–1946), veszprémi püspök (1946–1949). PFEIFFER, 1987. 15–17. o.

⁷⁰ P. Burka Kelemen János OFM (1895–1968): a mariánus ferences rendtartomány provinciálisa (1946–1948 és 1948–1968). WEISS, 1978. 32. o. (445. sz.).

⁷¹ P. Gulyás Gellért OFM (1889–1953): veszprémi gvárdián (1945–1948). Schem. 1949. 69. o., WEISS, 1978. 65. o. (1145. sz.).

⁷² P. Scheirich Bonaventura György OFM (1880–1964): 1942-től a veszprémi rendházban élt, korábban 1933–1939 között provinciális. Schem. 1949. 91. o., WEISS, 1978. 178. o. (3430. sz.).

⁷³ P. Weiss Mihály János OFM (1910–1994?): 1945-től veszprémi vikárius. Schem. 1949. 102. o., WEISS, 1978. 229. o. (4401. sz.).

⁷⁴ P. Erős Alajos Antal OFM (1890–1949). WEISS, 1978. 49. o. (798. sz.).

⁷⁵ 1946. évi I. tc.

⁷⁶ Tildy Zoltán (1898–1961): református lelkész, Magyarország miniszterelnöke (1945–1946), köztársasági elnöke (1946–1948).

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

- ÁDÁM Iván (1912): *A veszprémi székesegyház*. Veszprém.
- BERKÓ Pál – LEGÁNYI Norbert (összeáll.) (1987): *A pannonhalmi Szent Benedek-rend névtára 1802–1986*. Hn..
- DIÓS István – VICZIÁN János (2005): Pacha Ágoston. In: *Magyar Katolikus Lexikon*. X. Budapest. 413. o.
- KARLINSZKY Balázs (2016): A veszprémi püspöki aula a második világháború idején. A veszprémi székeskáptalan archontológiája 1917–1949. In: KARLINSZKY Balázs – VARGA Tibor László: „Nehéz időkben dönteni kell.” *A veszprémi püspökség a második világháború idején*. Veszprém. (A veszprémi egyházmegye múltjából 29.) 105–136. o.
- KARLINSZKY Balázs (2021): A veszprémi székeskáptalan kanonokjai 1777 és 1917 között. Származás, pályafutás, karriertípusok. In: CSIBI Norbert – FORGÓ András – GÓZSY Zoltán (szerk.): *Katolikus egyházi társadalom Magyarországon a 19. században*. Pécs. (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 13.) 77–145. o.
- LÉH István – KOLTAI András (1998): *A Magyar Piarista Rendtartomány történeti névtára 1666–1997*. Budapest. (METEM Könyvek 21.)
- PFEIFFER János (1987): *A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950)*. München. (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae VIII.)
- POTZNER Ferenc – VARGA Tibor László (2011): *A veszprémi székesegyház 1907–1910 közötti átépítésének iratai*. Veszprém. (A Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár segédletei. Segédletek 4.)
- RÉTHLY Antal (1948): Magyarország időjárása 1946-ban. *Természettudomány* 3 (1948) 288–290. o.
- Schem. 1909. = *Schematismus Venerabilis Cleri Almae Dioecesis Wesprimiensis a Sancto Stephano Proto-Rege Anno Christi MIX. Fundatae. Ad Annum Domini MCMIX*. Wesprimii.
- Schem. 1930. = *Schematismus provinciae Sanctae Mariae Ordinis Fratrum Minorum S. P. N. Francisci Anno 1930*. Budapest, 1929.
- Schem. 1949. = *Schematismus provinciae Sanctae Mariae in Hungaria Ordinis Fratrum Minorum S. P. N. Francisci Anno 1949*. Budapest.
- SOLYMOSI Ferenc (1993): Angster gyár. In: *Magyar Katolikus Lexikon*. I. Budapest. 278–279. o.
- STRAUSZ Antal (1930): *A veszprémi nagyrépópostok 1630–1930*. Veszprém.
- TAKÁCS Emma (1993): Békefi Remig. In: *Magyar Katolikus Lexikon*. I. Budapest. 696–697. o.
- TAKÁCS Emma (2010): Vízota Alajos. In: *Magyar Katolikus Lexikon*. XV. Budapest. 261. o.
- WEISS, 1988. = WEISS, Michael: *Catalogus alumnorum provinciae S. Mariae in Hungaria Ordinis Fratrum Minorum*. Eisenstadt, 1978. [kézirat] Elérhetősége: <https://mandadb.hu/dokumentum/454805/catalogusalumnorumprovinciaesmariaeinhungaria.pdf> (A letöltés időpontja: 2022. szeptember 14.)